

Vietnamský tisk v ČR

Lenka Tungová

Abstrakt:

Článek se zabývá historií a popisem vietnamského tisku v České republice a popisuje jeho rozmach ke konci devadesátých let i současný stav. Autorka také přibližuje obsah vietnamského tisku a stručně nastiňuje historii vietnamské komunity v České republice.

Úvod

Vietnamská tištěná média jsou v České republice převážně porevolučním fenoménem, i když už před rokem 1989 existoval časopis, který byl určen Vietnamcům, kteří pracovali nebo studovali v tehdejší Československu. Komerční periodika se ve větším rozsahu objevují ke konci devadesátých let dvacátého století a od začátku se zaměřují především na vietnamskou komunitu, které přizpůsobují i obsah.

Většina příslušníků první generace vietnamských přistěhovalců nečte české noviny ani nesleduje jiná média, ať již audiovizuální či internetová. Důvodem je hlavně jazyková bariéra a možná i těžké porozumění českému kulturnímu a společenskému prostředí. Přestože Vietnamci v České republice žijí dlouhodobě, část z nich se nesžila se s českou kulturou a často se izolují od „okolního světa“. Vytvořili si pro sebe svět ve světě, dnes soustředěný především v tržnici Sapa v Libuši, též nazývané „Malá Hanoj“, která je dnes české veřejnosti známá z rozsáhlého požáru, který „vietnamskou čtvrť“ zachvátil v listopadu 2008. Existence několika komerčních tištěných médií je v tomto případě i trochu stvrzením „autonomie“ diaspory.

Přítomnost vietnamské komunity v České republice - exkurz do minulosti

Abychom pochopili komunitu Vietnamců žijících v České republice, musíme se vrátit do padesátých let dvacátého století, kdy do tehdejšího Československa přišli první občané Vietnamské demokratické republiky. Jednalo se o sto dětí, převážně sirotků a potomků funkcionářů postižených válkou. Tyto děti od šesti do třinácti let byly umístěny v dětském domově v Chrastavě na Liberecku, kde se seznámily s českým jazykem a předměty vyučovanými na českých základních školách.

Dva měsíce po jejich příjezdu byla podepsána Dohoda o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci mezi ČSR a VDR (Vietnamské demokratické republiky), na jejímž základě od konce padesátých let přijížděly do Československa stovky studentů, praktikantů a stážistů, později i pracovníků, aby se zde vzdělávaly především ve strojírenském a lehkém průmyslu. Následovalo mnoho dalších dohod, a to až do roku 1985, kdy se z politického rozhodnutí začal počet vietnamských občanů v Československu snižovat.

Se změnou politické, právní i společenské atmosféry po roce 1989 se musela změnit i situace vietnamských občanů v Československu. Řada z nich se musela vrátit domů, ti, co zůstali, museli změnit účel a způsob svého pobytu. A tak na místo pracovních smluv na základě bilaterálních dohod začali Vietnamci žádat o pobyt v ČSFR z důvodu sloučení rodiny nebo na základě založení společnosti s ručením omezeným s českými občany. Ostatní se rozhodli reemigrovat do sousedních zemí. Na základě nové vzájemné dohody z roku 1994 v ČR zůstávali zaměstnanci různých podniků a učňové, ale prudce vzrůstal zejména počet podnikajících Vietnamců. Poprvé v České republice pobývali i vietnamští občané bez řádného pobytového statusu. Doba volnosti devadesátých let, spojená s malou zkušeností s demokracií a volným trhem a s velkou poptávkou, byla pro vietnamské obchodníky „zlatými časy“.

Již na sklonku devadesátých let do České republiky přijíždějí nové vlny vietnamských imigrantů, kteří se liší od předchozích výlučnou ekonomickou motivací k příchodu do země. Velká část z nich pochází z venkova a z měst bývalého severního Vietnamu, hlavně pak z chudých provincií.

Značný počet vietnamských imigrantů v Česku oproti ostatním středoevropským zemím vyplývá především ze vstřícných imigračních opatření v minulosti a z pozitivních zkušeností krajanů před rokem 1989. Mnoho studentů, kteří v Česku studovali před rokem 1989, dosáhlo velkých úspěchů ve státním i soukromém sektoru. Není náhodou, že mezi lidmi působícími dnes ve vietnamském tisku v ČR jsou také bývalí studenti z bilaterální éry.

Historie vietnamské žurnalistiky v Čechách

Ještě před vznikem prvního vietnamského periodika *Quê Hương* (Domov) v Československu si Vietnamci nechávali zasílat tisk z domova a kolektivně pak tyto tiskoviny četli či si je navzájem půjčovali. Díky několikaměsíční jazykové přípravě po příjezdu do ČSR byl pro ně zdrojem informací i československý tisk, čímž se lišili od svých dnešních krajanů.

Quê Hương (Domov) vznikl už na začátku 70. let z podnětu vietnamské ambasády v Československu, která přišla s nápadem vydávat vlastní bulletin pro své krajany. Časem se z *Quê Hương* stal oficiální měsíčník s barevným obalem. Podle zástupce šéfredaktora Ing. Nguyễn Quyêt Tiên, absolventa ČVUT, měla na počátku devadesátých let vietnamská komunita nedostatek informací kvůli jazykové bariéře. Do ČSFR přijížděli vietnamští imigranti, kteří neovládali češtinu. *Quê Hương* přinášel zprávy jak z domova, tak informace o dění v Československu. Většina redaktorů a pracovníků pracovala bez nároku na honorář. Řízením redakce, tisku a distribuce byl pověřen pracovník ambasády, tisklo se v malé

tiskárně. Časopis byl financován vietnamským zastupitelstvím, nebyl tudíž závislý na prodejnosti. Kromě formálních dotací byl časopis finančně podpořen místními vietnamskými podnikateli a příspěvky čtenářů. Oficiálně byl časopis s nákladem tisíc kusů rozdáván mezi vietnamskými občany zdarma. Zájem o *Quê Hương* značně klesl s nástupem internetu, kdy přístup k informacím z Vietnamu byl již lehce dostupný. Poslední číslo *Quê Hương* vyšlo roku 2007 a dnes existuje pouze v on-line podobě.¹

Sametová revoluce zapříčinila politickou změnu i mezi vietnamským etnikem žijícím v tehdejší Československu. Několik skupin vysokoškolských studentů „vypovědělo poslušnost“ své ambasádě v Praze. Jedna z nich začala od roku 1991 vydávat opoziční list *Diễn Đàn* (Fórum). Jejich redakcí se stal pokoj na studentských kolejích Strahov, s tiskem jim zpočátku pomáhalo Občanské fórum, distribuci si zajišťovali sami redaktoři a jejich sympatizanti – často studenti. Týdeník *Diễn Đàn*, který byl rozdáván vietnamským občanům v ČSFR zdarma, měl náklad zhruba dva tisíce kusů a podílelo se na něm osm až deset pisatelů. Hlavním důvodem ukončení činnosti *Diễn Đàn* roku 1994 bylo, že žurnalisté-studenti dokončili školu a vydali se každý na vlastní životní dráhu.

Jeden z předních iniciátorů tohoto časopisu Trần Ngọc Tuấn působil později i v dalším, dodnes známém opozičním listu *Đàn Chim Việt* (Hejno vietnamských ptáků), který měl základnu v Polsku, ale byl distribuován i do ČSFR. Dle slov Trần Ngọc Tuána bylo cílem studentů dát prostor v tisku všem názorům, tedy být protiváhou oficiálních vyjádření. Traduje se, že tento opoziční list byl vykázan z běžné distribuční sítě vietnamské komunity v ČR. I možná proto se z měsíčníku *Đàn Chim Việt* stal e-zine (elektronickým časopisem zasílaným mailem) na přelomu roku 2002 a dnes do něj přispívají vietnamští emigranti z celého světa. Vedle těchto dvou časopisů existovaly po roce 1989 další časopisy podobného formátu, například *Điểm tin Báo Chí* (Zprávy z tisku) v Plzni. Jednalo se v podstatě o vietnamský pokus vytvořit Reader's Digest. Bohužel ani tento časopis neměl dlouhého trvání, stejně jako ostravský *Thời Mới* (Nová doba) nebo pražský *Nhịp Cầu* (Klenutý most). Krátkodobou existenci studentských časopisů odůvodňuje Trần Ngọc Tuấn tím, že těmto studentům-žurnalistům, a tedy i jemu, chyběla obchodní agresivita, a proto se žádný z těchto listů nedokázal prosadit.

Komerzializace – rozmach vietnamského tisku v ČR

První vietnamský časopis s komerčními ambicemi *Tuần Tin Tức* (Týdenní zprávy) vyšel v listopadu roku 1997. Jeho vydavatelem byl Ing. Đinh Văn Hội, absolvent Vysoké školy báňské v Ostravě. Časopis byl orientován především na komunitu vietnamských maloobchodníků či trhovců a dle toho byl jeho obsah zaměřen. Zpočátku měl pouze deset okopírovaných černobílých stran, vycházel jednou týdně a jeho cena byla 10 Kč. První vydání mělo náklad pouhých 500 kusů. Redakce měla čtyři pracovníky, šéfredaktorem byl zároveň jeho vydavatel Đinh Văn Hội. Postupně se redakce rozšiřovala, pracovalo v něm na deset redaktorů, objevili se zde i profesionální žurnalisté z Vietnamu. V prvních dvou letech byla činnost časopisu ztrátová. O moc lépe se listu nedařilo ani v následujících letech.

¹ Časopis v on-line podobě naleznete na stránkách <http://www.quehuong.cz>.

Roku 1999 vznikl konkurenční list *Tuần Lễ* (Týden), který s finanční pomocí několika vietnamských podnikatelů v Chomutově vedl vietnamský žurnalista Nguyễn Đình Thịnh. Časopis měl náklad zhruba tisíc kusů a byl dostupný v Chomutově a v jeho okolí. Časopis měl být určen početné vietnamské komunitě z celé severozápadní části Čech. Plán však nebyl zcela úspěšný.

Oba komerční listy v černobílém provedení a s malým rozsahem (do šestnácti stran) nemohly časem uspokojit rostoucí potřeby vietnamských čtenářů, proto se roku 2003 *Tuần Tin Tức* a *Tuần Lễ* spojily a vznikl tak týdeník *Tuần Tin Mới* (Novinky týdne). Jejich majitelem a vydavatelem zůstal nadále Đinh Văn Hội, šéfredaktorem nově vzniklého časopisu se stal Nguyễn Đình Thịnh. První číslo vyšlo 25. dubna 2003, spolupráce Nguyễn Đình Thịnh a Đinh Văn Hội byla však ukončena za necelý rok.

Současná podoba vietnamského tisku

Vietnamský tisk v České republice má rozporuplnou tendenci. Rychle vznikají nové tituly a se stejnou rychlostí zanikají. Vedle zde zmíněných listů krátce působila další periodika, která brzy zanikla, například *Cuối Tuần* (Víkend). Mezi zaniklé noviny patří též vietnamská obdoba *Blesku* se stejnojmenným názvem ve vietnamštině - *Tia chóp*. Důvod zániku časopisů je vždy finanční. Dá se říci, že dodnes není vydávání vietnamských časopisů zisková činnost, přestože některé náklady časopisů jsou vysoké. Prodejnost není z daleka tak vysoká, jak by si vydavatelé představovali i z toho důvodu, že vietnamská komunita je relativně malá, lidé si časopisy navzájem půjčují a konkurence v podobě importovaných časopisů z Vietnamu je také vysoká. Důležitá je i charakteristika komunity předně zaměřené na podnikání, kterému věnuje většinu svého času. Na volnočasové aktivity jako je čtení, jí proto nezůstává až tak moc času. Z tohoto důvodu není vydavatelství nikdy hlavní činností jejich majitelů-vydavatelů. Ti mají vždy jinou obchodní činnost, která je živí.

Celkově vzato lze říci, že komerční vietnamský tisk v ČR je značně homogenizovaný. Všechna periodika se snaží získat co nejširší spektrum publika, a tudíž je jejich obsahová struktura značně rozptýlená – zpravodajství, publicistika, věda, sport, rubriky pro mladé, pro ženy, jazykové kurzy apod. Média se nesoustřeďují na konkrétní čtenářskou obec, byť se některé časopisy o takovou image snaží (například časopis pro mladé *Thế Giới Trẻ*). Jde ale spíše o obálkovou image, kdy na titulní straně figuruje ženská mladá tvář. Vietnamský tisk v ČR čerpá především z českých a vietnamských médií a často se jedná pouze o stručný přepis původních článků. Zpravodajská a zábavná část je rozdělena souměrně, a přestože se objevují články o soukromí známých osob, kuriozity a černá kronika, tvrdý ráz „západního“ bulváru časopisy nemají. Jde o reflexi „starousedlické“ vietnamské komunity, která je dosti konzervativní, hrubé násilí a detailní příběhy o sexu by tuto čtenářskou obec pravděpodobně odpuzovaly. I když je zde viditelný nekritický postoj vůči vietnamskému režimu a vlastní diaspoře v ČR, zdá se, že by se časem mohly časopisy více otevírat novým myšlenkám a ukázat tak svým čtenářům pohled i z jiné perspektivy.

Grafická úprava a řazení témat v časopisech je také stejnorodé. Kromě zvláštních vydání u různých příležitostí, jako je oslava nového lunárního roku, výročí vzniku Vietnamu či výročí vzniku určitého časopisu, jsou všechny stránky, kromě titulní strany, černobílé. Vzhled titulních stránek je na české poměry velmi konzervativní, jedná se nejčastěji o fotografie událostí (český premiér na státní návštěvě ve Vietnamu, vietnamské fotbalové mužstvo v ČR apod.), dále se často na obálkách objevuje příroda a fotografie modelek. První část časopisů je většinou věnována zpravodajství. Druhá, předposlední a poslední strana patří vždy reklamě a je celobarevná. V poslední době se objevují často i reklamy českých firem (VZP a.s., KB atd.). Vietnamské časopisy mívají kolem šedesáti stran a stojí všechny asi třicet korun.

Přední vietnamská tištěná média

Prvenství mezi vietnamským tiskem si dlouhodobě udržuje již zmíněný *Tuần Tin Mới*, který dnes spadá pod vydavatelství Viet Media se sídlem na Sapě. S nákladem 3 000 až 5 000 kusů na vydání je nejrozšířenějším a nejčtenějším vietnamským časopisem v České republice. Viet Media současně vydává též třetí nejčtenější periodikum vietnamské diaspory - časopis *Thế Giới Trẻ* (Mladý svět). Tento časopis orientovaný na mladé publikum byl transformován z původního časopisu *Vườn Đào* (Broskvoňová zahrada), který se objevil na trhu na přelomu roku 2005. Oba časopisy můžeme žánrově zařadit do společensko-informačního typu. Každé číslo časopisu přináší sumarizované události týdne ze světa z Česka i z Vietnamu. Nechybí sportovní rubrika, společenská rubrika, rady o zdravé výživě, články věnující se rodinným vztahům, citovým problémům mládeže apod. Vedle toho informuje časopis také o životě Vietnamců v ČR, publikuje kurzy českého jazyka na pokračování a nezapomíná ani na literární část či horoskop. Všeobecně však lze říci, že se *Thế Giới Trẻ* příliš neliší od *Tuần Tin Mới* a dalších vietnamských časopisů. Šéfredaktorem *Tuần Tin Mới* je Ing. Thiệu Văn Quang, bývalý student pražské konzervatoře. *Thế Giới Trẻ* řídí Nguyễn Thị Diệu Linh, mladá novinářka žijící v České republice více než deset let.

Druhým nejčtenějším vietnamským časopisem je *Vạn Xuân* (Deset tisíc jar), který vyšel poprvé v únoru 2005. Jeho vydavatelem a šéfredaktorem je Ing. Vũ Hữu Nam, absolvent tehdejší československé Vysoké školy chemicko-technologické. Časopis zahájil své vydávání jako vážný konkurent *Tuần Tin Mới* za podpory vietnamské ambasády v Praze. Jeho vydavatel měl velké ambice, díky zkušenostem z dlouhodobého pobytu na českém území se mu podařilo získat významné spolupracovníky, například světově známého českého vietnamistu PhDr. Ivo Vasiljeva, který pro týdeník připravoval například rubriku o českých městech ve vietnamském jazyce. Celkově v redakci pracovalo šest stálých redaktorů a další externí dopisovatelé. Časopis dnes vychází nákladem 3 000 až 3 500 kusů.

Časopis *Người Việt ở Châu Âu* (Vietnamci v Evropě) vznikl roku 2005 v česko-polské vietnamské spolupráci. Jeho redakce sídlí v Praze, opět na Sapě, vlastníkem je firma se sídlem ve Varšavě. Cílem časopisu je získat vietnamské čtenáře z celé Evropy. Náklad listu je kolem 1 500 kusů.

Vydavatel a šéfredaktor *Xa Xứ* (Daleko od domova) Nguyễn Đình Thịnh byl spojen téměř se všemi vietnamskými periodiky v České republice a je výjimkou mezi vietnamskými

vydavatel, neboť jeho redaktorská a vydavatelská činnost je jeho jedinou pracovní náplní. *Xa Xít* má tři stálé pracovníky a několik dopisovatelů, jeho náklad činí 1 500 až 2 000 výtisků.

Vedle komerčních listů existuje v České republice nepřeberné množství dalších tiskovin určených vietnamské komunitě. Na Sapě lze zakoupit vietnamské vládní listy určené českým Vietnamcům. K takovým patří *Thanh Niên* (Mládež) Svazu vietnamské mládeže či *An Ninh Thế Giới* (Světová bezpečnost) vydávaný policejním orgánem VSR. Obě periodika se zpracovávají ve Vietnamu a tisknou v Česku. Snahy o dvojjazyčný či vícejazyčný tisk nejsou však příliš úspěšné. Jmenujme například vietnamsko-český čtvrtletník pro děti a mládež *Bambus* či vietnamsko-česko-anglický čtvrtletník *Vietnamské variace*. Oba časopisy po nedlouhém působení zanikly.

Závěr

Média vytvářejí obraz světa, ve kterém lidé žijí, zastávají roli gatekeepera, který vpouští informace na veřejnost. Vzhledem k tomu, že velká část vietnamského etnika stále neovládá český jazyk na lepší než komunikativní či základní úrovni, je vietnamský tisk v ČR jejich základním, mnohdy i jediným zdrojem informací o českém dění, které mohou získat. Proto hrají vietnamská periodika významnou roli ve formování vědomí, popřípadě i mínění své komunity. Vietnamský tisk v České republice je určen vietnamsky hovořícím čtenářům a snaží se zaujmout široké spektrum z této čtenářské obce. Čtenáři jsou převážně vietnamští stánkaři (dnes působící také v kamenných obchodech), kteří čtou časopis přímo v zaměstnání nebo doma po celodenní práci. Zprávy proto musí být stručné a jazykově jednoduché pro rychlé pochopení. Z tohoto hlediska odráží vietnamské časopisy v ČR jejich potřeby. Jejich role zprostředkovatele informací je důležitá, a to nejen pro vietnamskou komunitu, ale i pro českou společnost, která by měla mít zájem na integraci této skupiny přistěhovalců.

Autorka se narodila ve Vietnamu, kde žila do svých osmi let, než emigrovala s rodiči a sestrou do Československa. Vystudovala obor mediální studia na Fakultě sociálních věd Karlovy univerzity. V současné době pracuje v PR agentuře.

Zdroje:

Brouček, Stanislav: Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

Komers, Petr: *Vietnamský tisk v ČR na vzestupu*. Vietnamci v ČR. Praha: Klub Hanoi, 2005. Dostupné na <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2005103101>

Martínková, Šárka: *Chrastavské děti*. Vietnamci v ČR. Praha: Klub Hanoi, 2006. Dostupné na <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2006071101>

Müllerová, Petra: *Vietnam*. Praha: Libri, 2004.

Tung, Nguyen: *Vietnamci v Praze*. Praha: SVO-ČR, RHMP, Kontinenty, 2001.